

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 08-06-2020 r.

Adam Bodnar

VII.510.76.2020.PKR

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
ePUAP**

Szanowny Panie Ministrze,

Rzecznik Praw Obywatelskich powołany jest do ochrony praw i wolności człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji RP oraz innych aktach normatywnych¹. Problematyka konstytucyjnego prawa do sądu pozostaje w stałym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich. Niewątpliwie kwestia dostępności wymiaru sprawiedliwości w czasie pandemii SARS-CoV-2, należy do istotnych spraw związanych z funkcjonowaniem polskiego wymiaru sprawiedliwości i ma fundamentalne znaczenie z punktu widzenia realizacji konstytucyjnego prawa do sądu, wyrażonego w art. 45 Konstytucji RP oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284).

W trakcie prac nad kolejnymi nowelizacjami ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 374 ze zm.; dalej jako: ustawa o COVID-19), pojawiały się liczne propozycje dotyczące funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, w tym usprawnienia procedur m.in. poprzez umożliwienie stronom składania pism drogą

¹ Art. 208 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r., poz. 627; dalej jako: ustawa o Rzeczniku).

elektroniczną². **W ostatecznie uchwalonych nowelizacjach ustawy o COVID-19 nie znalazły się jednak niestety przepisy dotyczące składania pism drogą elektroniczną.**

Należy zauważyć, iż procedura wnoszenia pism elektronicznych jest znana w postępowaniu przed sądami administracyjnymi, gdzie funkcjonuje od dnia 31 maja 2019 r.³ Reforma ta została przygotowana już w 2015 r., jednak przez kilka lat odraczano jej wejście w życie. Obecnie praktyka ta jest szeroko stosowana, a sądy administracyjne nie zgłaszają zastrzeżeń co do jej funkcjonowania. Tym samym **budzi daleko idące wątpliwości kwestia zaniechania w dużej mierze elektronicznej komunikacji z sądami powszechnymi. W moim przekonaniu sprawowanie stanowiska Ministra Sprawiedliwości nie polega wyłącznie na podejmowaniu decyzji kadrowych, lecz na wdrażaniu systemowych strategii rozwoju sądownictwa powszechnego, mającej na celu jego dostosowanie do wyzwań XXI wieku oraz szczególnych wyzwań pandemii. Pod tym względem ostatnie 5 lat wydaje się okresem w dużej mierze zmarnowanym, a okres epidemii COVID-19 nie został wykorzystany do podjęcia stanowczych działań w tym zakresie. Pojedyncze działania nie mające charakteru systemowego, nie są zaś wystarczające.**

W dobie epidemii, sądy powszechne samodzielnie wypracowały co prawda różnego rodzaju praktyki mające usprawnić ich funkcjonowanie. Przykładowo, prezes Sądu Okręgowego w Warszawie w dniu 5 kwietnia 2020 r. wydał zarządzenie, w którym umożliwił składanie stronom środków zaskarżenia i wniosków o uzasadnienie elektronicznie⁴. Podobną możliwość od dnia 23 marca 2020 r. wprowadził Sąd Apelacyjny w Warszawie⁵. **Jednakże znaczna część sądów nie zdecydowała się nawet na takie usprawnienia, nie mając wsparcia i zachęty ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości. Strony i pełnomocnicy oraz inne osoby zmuszone są w dalszym ciągu**

² Srt. 15 zzw rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. – druk sejmowy nr 299; art. 43 pkt. 18 rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 – druk sejmowy nr 344.

³ Art. 74a ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi dodany przez art. 4 pkt 12 ustawy z dnia 10 stycznia 2014 r. (Dz.U.2014.183) zmieniającej nin. ustawę z dniem 31 maja 2019 r.

⁴ § 13 Zarządzenia nr 122/20 Prezesa i Dyrektora Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2020 r. (tekst jednolity z dnia 25 maja 2020 r.) w sprawie kategorii spraw rozpoznawanych w Sądzie Okręgowym w Warszawie w stanie epidemii oraz organizacji pracy Sądu Okręgowego w Warszawie w Warszawie w stanie epidemii, <https://bip.warszawa.so.gov.pl/artykuly/1749/zarzadzenia>, data ostatniego dostępu 29.05.20 r.

⁵ Komunikat, <https://www.waw.sa.gov.pl/>, data ostatniego dostępu 29.05.20 r.

korzystać z usług operatora pocztowego i składać pisma drogą tradycyjną. W praktyce, w okresie epidemii COVID-19, polega to na konieczności wizyty w urzędzie pocztowym bądź wrzucenia pisma do pudełka stojącego przed sądem. Z oczywistych przyczyn to ostatnie rozwiązanie jest dostępne dla mieszkańców bliskiej okolicy siedziby sądu.

Uelastycznienie komunikacji z sądem, poprzez możliwość składania pism procesowych w postaci pism podpisanych kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym bądź podpisem osobistym jest konieczne w obecnych czasach, nie tylko z uwagi na pandemię. Coraz więcej spraw urzędowych można załatwiać przez platformę ePUAP poprzez podpisanie pisma bezpłatnym podpisem zaufanym, który można uzyskać z łatwością bez osobistej fizycznej wizyty, chociażby za pośrednictwem bankowości elektronicznej. Administracja publiczna wychodzi naprzeciw oczekiwaniom społecznym i pozwala coraz więcej spraw urzędowych załatwiać zdalnie. Zasadnym zatem jest objęcie powszechną elektroniczną również wszystkich sądów w kraju. Zważyć przy tym trzeba, iż obszerna nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego⁶ dodała możliwość doręczania sobie wzajemnie pism pomiędzy pełnomocnikami za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Znane i powszechnie wykorzystywane od lat jest również elektroniczne postępowanie upominawcze uregulowane w art. 505²⁸-505³⁹ k.p.c., które pozwala sprawnie uzyskać nakaz zapłaty przeciwko dłużnikowi.

W ostatnich latach podjął Pan Minister wiele inicjatyw legislacyjnych związanych z reformą wymiaru sprawiedliwości, które – w Pana ocenie – miały przyczynić się do poprawy działania sądów i usprawnienia postępowań sądowych. Mimo wprowadzenia wielu zmian, sytuacja w wymiarze sprawiedliwości nie poprawiła się, liczba skarg na przewlekłość postępowań nadal wzrasta⁷. Również zaufanie społeczne do sądów pozostaje na niskim poziomie⁸.

W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich, należy przede wszystkim w szerokim zakresie wykorzystywać dostępne narzędzia i korzystać z dobrodziejstw elektronicznej, rozszerzając jej wykorzystanie przez sądy powszechne. Niezrozumiałym jest niepodążanie

⁶ Art. 1 pkt 42 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019 poz. 1469).

⁷ Skarga na przewlekłość postępowań sądowych w sądach okręgowych i w sądach apelacyjnych w latach 2010 – 2018, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>, data ostatniego dostępu 29.05.20 r.

⁸ Raport "Ocena polskiego sądownictwa w świetle badań", s. 20-21, https://courtwatch.pl/wp-content/uploads/2014/04/ocena_polskiego_sadownictwa_w_swietle_badan_vol_2.pdf, data ostatniego dostępu: 29.05.2020 r.

za udaną zmianą wprowadzoną w systemie sądownictwa administracyjnego. Zarówno sądy powszechne, jak i sądy administracyjne pełnią ważną rolę w funkcjonowaniu państwa, zatem powinny móc korzystać z tych samych rozwiązań i stawać się bardziej dostępne dla obywateli.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie przedstawionych przeze mnie uwag i podjęcie odpowiedniej inicjatywy w tym zakresie. Proszę o poinformowanie mnie o stanowisku Pana Ministra w tej sprawie.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/